

İlqar Rəsul

Ermənistan ordusu növbəti yüksəkliyi əlində saxlaya bilməyib, top-tüfəngini postlarda buraxaraq üzbəüz dağın arxasına çəkilmişdi. Bir az əvvəl səngimiş ağır döyüşdə ölənlər ölmüş, qalan qaçıb canını qurtarmışdı. Yalnız bir nəfərdən başqa. Kim idisə, qayalarını arası ilə uzanıb gedən cığırın başındakı postda qalıb hələ də müqavimət göstərirdi. O tərəfə yönələn hənirti duyan kimi dayanmadan yaylım atəşi açıq, Azərbaycan əsgərlərinin irəliləməsinə əngəl olurdu. Mayor kiçik qrupla bu qayalıqda qalmışdı ki, müqavimət göstərini tezliklə zərərsizləşdirsin, sonra gedib dayanmadan irəliləyən tabora qoşulsın.

Döyüş, yarım saata yaxın idi ki, fasilələrlə davam edirdi. Atışma qızıdır, səngiyir, yenə atəş səsi, barıt qoxusu, qumbara toz-dumanı bir-birinə qarışırdı. Arada yaranan sakitlikdə mayor ucadan qarşı posta səslənir, ipə-sapa yatmayıb dirəniş göstərini təslim olmağa çağırırdı:

- Müqavimət göstərməyin mənası yoxdur, əsgər! Bu ərazidə döyüşü uduzmuşunuz. Bilirəm, bir nəfərsən, bəlkə, hələ yaralanmışsan da. Çıx, təslim ol. Mühəribə sənin üçün artıq bitib, bundan sonra ölməyə dəyməz!

Qayalıqdan heç bir hərəkət duyulmurdu. Əsgərlər qalxıb irəli getmək istəyəndə yenə atəş açılırdı. Mayor sonuncu dəfə xəbərdarlıq etdiyini bildirdi:

- Səni sığındığın divarlarla birgə məhv etmək bizim üçün çətin deyil, sadəcə istəmirəm, bu qədər dirənişdən sonra həlak olasan. Buralar sizin əsgərlərin meyitləri ilə doludur. Bəlkə, aralarında sənin məktəb yoldaşın, ya da uşaqlıq dostun da var. İnad etmə, çıx, bəri sən sağ-salamat qayıt evinizə. Razi olma, sənin də anan bu zavallıların kimi ağlar qalsın. Bu, sonuncu xəbərdarlıqdır.

Qayalıqdan tərənəş olmadı. Nə bir səns, nə hənirti eşidildi. "Bəlkə, rus dilini bilmir, ya ölüb", - çavuş bir az aralıdan, sığındığı qayanın arxasından mayora pıçıldadı. "Yox, sağdır, - mayor dəbilqəsini dizinin üstündə tutub dəmalla alınının tərini silə-silə cavab verdi, - o, atəşi bizdən sonra dayandırır hər dəfə. Bu dəfə də elə oldu. Rus dili-

ni də bilir, yəqin ki. Hər halda "təslim ol" sözünü bilməmiş deyil. Demək ki, fürsət gözləyir, irəli getsək, atacaq".

Atəş açılan postun arxası nəhəng qaya, bir yanı uçurum idi deyə ətrafdan gedib mühasirəyə almaq mümkün deyildi. Oraya ancaq üzbəüzdən yaxınlaşmaq olardı. Ona da inadkar imkan vermirdi. Mayor bir qədər də gözlədi, narazılıqla başını yırğaladı, "Günah məndən getdi", - deyib əsgərlərə postu dağıtmağı əmr elədi. Bayaقدan bunu gözləyən əsgərlər pulemyot və avtomatlarla eyni vaxtda əl qumbaralarından, qumbaraatandan da istifadə edib postun altını üstünə çevirdilər. Üzbəüzdən verilən cavab çox davam gətirə bilmədi. Fasiləsiz açılan yaylım atəşi səngidi, tək-tək, pərakəndə güllə atışına çevrildi, dayandı. Üzü bəri bir-iki qumbara da atıldı, müqavimət kəsildi. Mayor qarşıdan cavab verilmədiyini görəndə atəşi dayandıрмаğı əmr etdi. Toz-dumanın yatması, tüstünün çəkilməsi üçün bir qədər gözləməli oldular. Bu arada çavuş fürsətdən istifadə edib postun altına qədər irəliləmişdi. Ətraf gözlə görünən hala qayıdanda mayor uzaqdan çavuşa işarə elədi ki, qalxıb postu yoxlasın. Çavuş sığındığı iri beton blokun arxasından çıxıb ehtiyatla diki dırmaşdı. Barmağı avtomatın tətiyində, yuxarıdan aşağı - üstü, yan-yöresi dağılmış blindajın içinə baxdı. Toz-torpağa bulaşmış yaralı bir əsgər yerə oturub küreyini divara söykəmişdi. Qana bulaşmış başı sinəsinə əyilmişdi deyə üzü görünmürdü, sağ əlində qumbara var idi. Ovcunda bərk-bərk sıxmasından anlaşılırdı ki, qumbaranın hal-qasını çəkib artıq, barmaqlarını azacıq boşaltsa, partlayacaq. Çavuş ehtiyatla aşağı enib, ona yaxınlaşdı, taqəti qalmadığını, güclə nəfəs aldığı duydu, yanına oturub əlini ehməllə qumbara tutan əlinin üzərinə qoydu, rusca: "Lazım deyil, - dedi, - sən onsuz da qəhrəman, dur gedək..."

Mayor və əsgərlər sığındıqları yerlərdən çıxıb intizarla çavuşun qayıtmasını gözləyirdilər. Komandir gözlərini ərazidəki sonuncu erməni postundan çəkmədən alınının tərini silir, səssizlik uzandıqca hövsələdən çıxırdı. Qəfil partlayış səsi eşidildi. Hamı diksinib silahların lüləsini az qala yerlə bir olmuş posta sarı yönəltdi. Bu vaxt çavuşun üz-gözü qandan, üst-başı toz-torpaqdan tanınmaz hala düşmüş yaralı bir əsgərlə bərabər səngərdən dikəldiyini gördülər. Yaralı ayaq üstə güclə dayanırdı. Çavuş bir əli ilə onun qolunu çiy-

Aramın arzusu

HEKAYƏ

nindən aşırıb biləyindən tutmuş, o biri əli ilə belindən yapışmışdı ki, yıxılmasın. Mayorun əmri ilə əsgərlər gedib yaralının qayalıqdan aşağı endirilməsinə kömək etdilər. Yola düşürdüb maşına qoydular. Oradan rayona, sonra da helikopterlə Bakıya götürüldü əsir...

Mühəribə qurtaranı iki ay olmuşdu. Mayor hərdən Bakıda Müdafiə Nazirliyinin Hərbi Hospitalına baş çəkib, yaralı əsirlə görüşür, müalicəsinin necə getdiyini ilə maraqlanırdı. Bu arada əsgərin adının Aram olduğunu öyrənmişdi. Bilirdi ki, tezliklə iyirmi beş yaşına tamam olacaq. Yerevanda, müəllim ailəsində doğulub, ali təhsilli mühəndisdir, universitetin üçüncü kursunda oxuyarkən tələbə yoldaşı olan xanım ilə evlənilib. Bir qızı olub. Qızının iki yaşında Aram əsgər gedib. Bir ildən sonra - hərbi xidməti başa vurmaq ərəfəsində Qarabağda vəziyyət gərginləşib, onları döyüş bölgəsinə gətiriblər. İndi qızının üç yaşına var.

Aram artıq yaxşılaşmışdı. Yaraları tam sağalmasa da, sərbəst hərəkət edə bilirdi. Mayor ziyarətinə gələndə qısa müddətə də olsa, onunla aşağı düşüb hospitalın həyətinəki qocaman şam ağaclarının altında gəzinir, söhbətləşir, arada dolmanın hansı xalqa məxsus olduğunu zarafatla çək-çevir edib güldürdü də. Ciddi söhbətlərində Aram demişdi ki, əsgərliyinin ilk illərindən içində hərbi akademiya bitirib general olmaq, Böyük Ermənistan uğrunda savaşımaq arzusu yaranıb. Amma indi əsas arzusu qızının xoşbəxt və mühəribəsiz dünyada böyüməsidir. Sonuncu gelişində mayor Arama xoş xəbər vermişdi. Demişdi, Bakı ilə Yerevan arasında hərbi əsirlərin dəyişdirilməsinə dair növbəti razılıq əldə olunub. Tezliklə o da bir qrup əsirlə Yerevana yola salınacaq...

Bakıdan Yerevana uçacaq təyyarə sonuncu sənişini gözləyirdi. Aram pilləkənin ayağında dayanıb onu yola salmağa gələn mayorla vidalaşırdı. Qısa söhbətdən sonra mayor dedi:

- Aram, bizə qalsa, sizinkilərə sənin necə bir qəhrəman olduğunu deyirdik. Amma olmaz, elə bilirlər, arada hansısa məkrli niyyət var, qaş düzəltməyimiz yerdə göz çıxarıq. Ancaq biz desək də, deməşək də, sən onsuz da öz millətinin qəhrəmanısan. Təəssüf ki, özge torpaqlarının işğalı uğrunda döyüşən qəhrəmanı... - mayor susub sözünə bir az ara verdi. Tərəddüd edirmiş kimi

görməsi var idi, ancaq Aram çox gözlətmədi. Gözlərinin içinə baxıb danışmağa başladı, - Bilirsən, Aram, biz burada sizinkilərə pis baxmırıq, təmiz geyindiririk, yaxşı yedirdirik, yaralarını sağaldıb yollayırıq o tərəfə. Özün də şahidsən buna. Amma sizinkilər gedib televizorda çıxış edərək dünyaya deyirlər ki, guya biz onlarla vətəni kimi rəftar etmişik, işgəncə vermişik. Özü də, burada hələ yetərinə yoldaşları əsir qaldığı halda bunu edirlər, - mayor yenə sözünə ara verdi, dərinəndən köks ötürüb sifətində güclə seziləcək bir təbəssümlə dedi, - Olsun, desinlər. Mən indi onların etdikləri, dedikləri barədə danışmaq fikrində deyiləm. Biz onsuz da öz vəzifəmizi vicdanla yerinə yetiririk və Yerevanda oxunan belə nəğmələr buradakı erməni əsirlərinin taleyinə hər hansı mənfi təsir göstərəsi deyil. Mənim sözüm sənədir, əsgər. Bayaq dediyim kimi, sən, doğrudan, bir qəhrəmansan. Sənə buradan gedəndən sonra o cür hərəkət etmək yaraşmaz. Əlbəttə, özün bilən məsləhətdir. Amma unutma, biz burada səni sındırmadıq, şərfinə toxunmadıq. Çalış, onlar da sındırmasınlar.

Mayor qəfil nəse xətriləyibmiş kimi əlini gödəkçesinin qoltuq cibinə saldı, balaca bir qutu çıxartdı, Arama verib gülməsündü:

- Gəlincikdir, qızına apararsan. O, hələ körpədir, mühəribə, əsirlik nədir, bilmir. Bəlkə də, evdə ona deyiblər, atan səfərə gedib. Uşaqlar həmişə səfərdən qayıdan atalarının əlinə-ovcuna baxarlar hədiyyə gətiribmi deyə.

Sözünü bitirib başı ilə təyyarəyə işarə edərək Aramın getməsinə istədi mayor. Aram sakitcə qutunu cibinə qoydu, əl tutub görüşdü, hər şey üçün mayora təşəkkür edib pilləkənlərə sarı çevrilərək yuxarı qalxdı. Təyyarənin qapısında bir anlıq dayandı. Çevrilib ətrafa - hava limanına baxdı, baxdı, Bakıya əsgər salama verib içəri keçdi...

Aramın getməyindən bir həftə keçirdi. Axşam idi. Mayor evində oturub siqaret çəkə-çəkə televizora baxırdı. Gözləri yaşarmışdı. Əsirlikdən yenice Yerevana qayıtmış əsgər televizorda azərbaycanlıları "barbar" adlandırdı. Deyirdi ki, azərbaycanlılar vətəndirlər, onlar əsirləri günlərlə ac saxlayırlar, yaralarına baxmır, ağrıkəsici iynələr vurmur, hospitalda belə addımbaşı söyür, təhqir edir, alçaldırırlar...

Danışan Aram idi. O ağlayırdı...

Bakı - noyabr, 2022